วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2569
Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU Vol. 13 No. 1 (January-April) 2026
ISSN: 2673-0030 (Online) https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU

การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

DEVELOPING ACADEMIC LEADERSHIP BASED ON IDDHIPADA IV OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

[1]วรรทิชา รงค์ภักดี Wanticha Rongpakdee [2]ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ Teeraphong Somkhaoyai
[3]พระครูประโชติกิจจาภรณ์ PhrakruPrachotkichchaporn
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6703202069@mcu.ac.th

Article Received: December 22, 2025. Revised: April 22, 2026. Accepted: April 24, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาจำนวน 140 แห่ง มีผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานวิชาการและตัวแทนครู รวมทั้งหมด 280 คน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์ และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนา ใช้แบบประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ รวมทั้งหมด 44 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ (1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความร่วมมือ สนับสนุนการพัฒนาครูและติดตามผล พร้อมนำผลประเมินไปปรับปรุง (2) ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วม ชื่นชมให้กำลังใจ นิเทศอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตามให้คำปรึกษา และร่วมประเมินเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (3) ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารเป็นแบบอย่างด้านเทคโนโลยี ยกย่องครูและนักเรียนที่ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา จัดสรรอุปกรณ์ให้พร้อม และเสริมทักษะผ่านการอบรม ติดตามและประเมินผล และ 3) การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The object of this research were to 1) to study the academic leadership condition of educational administrators; 2) to study the guidelines for developing academic leadership based on Iddhipada IV of educational administrators; 3) to evaluate the guidelines for developing academic leadership based on Iddhipada IV of educational administrators. This research used mixed method. 1) Study the academic leadership condition, the questionnaires were used with a sample of 140 schools under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3 with 2 informants from each school, including the head of academic affairs and a teacher representative of 280 people. 2) Study the guidelines for developing with 5 interviews with an interview. 3) Evaluate the guidelines, the evaluation forms were used with a sample of educational administrators and heads of academic affairs, totaling 44 people. The collected data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that: 1) Academic leadership condition of educational administrators overall, it was at a high level. In considering each aspect, it was found that creation of a learning atmosphere was at the highest level, followed by assessment and evaluation, the setting of vision, mission and goals, curriculum and teaching management, the use of educational technology, and teaching supervision were at a high level. 2) The guidelines for developing academic leadership based on Iddhipada IV were (1) regarding curriculum and teaching management, it was found that the administrators motivate, promote collaboration, support teacher development and monitor outcomes, while utilizing evaluation results for continuous improvement. (2) in teaching supervision, it was found that the administrators raised awareness and promoted participation, provided encouragement, conducted systematic supervision, facilitated knowledge exchange, offered guidance, and participated in evaluation to improve. (3) the use of educational technology, it was found that administrators serve as role models in technology use, recognize teachers and students who apply technology creatively, implement technology integration in the school, provide adequate equipment, enhance skills through training, monitor, and evaluate outcomes to inform continuous improvement. 3) The evaluation of the guidelines for developing academic leadership based on Iddhipada IV of educational administrators under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3. The results showed that, overall appropriate, feasible, and beneficial were at a highest level.

Keywords: Academic Leadership, Iddhipada IV, Educational Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม รวมทั้งเป็นพลังขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคศตวรรษที่ 21 หลายประเทศทั่วโลกจึงมุ่งเน้นและทุ่มเทกำลังในการยกระดับการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวและก้าวทันต่อพลวัตรการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับโลก สำหรับในส่วนของบริบทการศึกษาไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของประชนชนให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สามารถตอลสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เนื่องจากการบริหารงานภายในสถานศึกษามีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนโดยตรง ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษาในมาตราที่ 39 กำหนดว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานสุดท้ายที่เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกทางวิชาการได้อย่างเป็นระบบ และเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล (สราวุฒิ ศักดิ์ดี, 2557) โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้กลยุทธ์ความเป็นผู้นำและบริหารโดยการนำความรู้ ทักษะต่างๆ ในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน จูงใจในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ (สมถวิล ศิลปคนธรรพ์, 2556)

ผลการวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมภายในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ย้อนหลัง 3 ปี (ปีการศึกษา 2565-2567) โดยภาพรวมพบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาในแต่ละปีการศึกษาไม่ถึงร้อยละ 50 และมีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าระดับประเทศ (กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลฯ (DL-ICT) สพป.นครศรีธรรมราช เขต 3, 2568) อาจส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรอีกด้วย อีกทั้งปัญหาดังกล่าวกระทบต่อนโยบายด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และสมรรถนะด้านวิชาการ และผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำทางวิชาการ นำนโยบายสู่การปฏิบัติและมีทักษะในการบริหารสถานการณ์ โดยมีจุดเน้นเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจึงควรบูรณาการหลักธรรมที่เอื้อต่อความสำเร็จมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษา เนื่องจากหากการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนพัฒนางานวิชาการย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ในทางกลับกันหากสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิผล ก็ย่อมควรได้รับการยอมรับและยกย่องว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถดำเนินภารกิจได้อย่างมีคุณภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน (ชุติมา จันทร์ประเสริฐ และคณะ, 2564) ดังนั้น สิ่งที่จะช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4 มาใช้ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมี 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระมหาชินกฤต จิรว์โส, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อนำผลจากการศึกษามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาบูรณาการ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อเสริมพลังและยกระดับการขับเคลื่อนงานด้านวิชาการให้เกิดความคุ้มค่าและสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 216 แห่ง ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970) เป็นกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา จำนวน 140 แห่ง จากนั้นจึงมีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาในสังกัดเป็นชั้นของการแบ่ง เมื่อได้จำนวนสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มเครือข่ายแล้ว จึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มเครือข่าย และมีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานวิชาการและตัวแทนครู รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 280 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย

ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามหลักของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ 0.98 และค่าความเชื่อมั่นรายข้ออยู่ระหว่าง 0.46 – 0.78 เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา นำผลในระยะที่ 1 ที่มีด้านของสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3 อันดับสุดท้าย มาจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 5 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 216 แห่ง โดยใช้ร้อยละ 10 ของประชากรมาเป็นกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา จำนวน 22 แห่ง และมีผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน จากการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบประเมิน มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน และตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ความเหมาะสม (2) ความเป็นไปได้ และ (3) ความเป็นประโยชน์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามหลักของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ เก็บรวบรวมแบบประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย	4.41	0.64	มาก	3
2. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.39	0.61	มาก	4
3. การนิเทศการศึกษา	4.38	0.64	มาก	5
4. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	4.54	0.55	มากที่สุด	1
5. การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา	4.38	0.66	มาก	5
6. การวัดและประเมินผล	4.47	0.56	มาก	2
รวม	**4.43**	**0.57**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.54) รองลงมา คือ การวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.47) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ($\overline{X}$ = 4.41) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.39) ส่วนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.38)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2.1 ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารมีความตั้งใจในการถ่ายทอดทิศทาง เป้าหมายของหลักสูตรแก่ครูอย่างชัดเจน สร้างแรงจูงใจให้ครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ และใส่ใจต่อการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา (ฉันทะ) ผู้บริหารดำเนินการวางแผนพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียน ออกแบบกิจกรรม และการประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักสูตรต่อครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีการสะท้อนผลร่วมกันทุกสัปดาห์ สร้างการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชนในการวิเคราะห์ความต้องการและร่วมออกแบบหลักสูตร (วิริยะ) ผู้บริหารดำเนินการติดตามความก้าวหน้า เยี่ยมชมชั้นเรียน ประชุมรายงานผล และตรวจสอบเอกสารการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมสนับสนุนด้านทรัพยากร เวลา และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพครู เช่น การอบรม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของครู (จิตตะ) ผู้บริหารประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

2.2 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษาแก่ครู มีการสร้างขวัญและกำลังใจ โดยการยกย่อง ชื่นชม และยอมรับผลงานของครู มีการสร้างแรงจูงใจทั้งในด้านการทำงานและการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล และสร้างบรรยากาศการนิเทศที่เป็นมิตร เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนา (ฉันทะ) ผู้บริหารร่วมวางแผน รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการนิเทศ ให้คำแนะนำ และติดตามผลอย่างใกล้ชิด มีการออกแบบเครื่องมือนิเทศรวมถึงกำหนดแนวทางการนิเทศที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านกิจกรรม PLC และให้ผู้เชี่ยวชาญ เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เช่น อบรม ให้คำปรึกษาเฉพาะด้าน

และแนวปฏิบัติที่ดี (วิริยะ) ผู้บริหารให้คำปรึกษาที่เป็นมิตรแก่ครู เพื่อให้เห็นจุดที่ควรพัฒนาและปรับปรุง โดยผู้บริหารมีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อสนับสนุนและแก้ไขปัญหาได้ทันที อีกทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและครู เพื่อร่วมกันวางแผนและพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ (จิตตะ) ผู้บริหารสรุปและอภิปรายผลร่วมกับครู สะท้อนปัญหา จากนั้นวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา และวางแผนปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ พร้อมติดตามประเมินความก้าวหน้าและจัดทำรายงาน (วิมังสา)

2.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการใช้และเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ พร้อมแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ยกย่องและเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่น และเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้เทคโนโลยี (ฉันทะ) ผู้บริหารขับเคลื่อนและบูรณาการเทคโนโลยีในสถานศึกษา มีการวางแผน ติดตาม ประเมินประสิทธิภาพ และจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและครู ผลักดันให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อลดความซ้ำซ้อน และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้ครูและนักเรียน ผ่านการอบรมและปฏิบัติจริง (วิริยะ) ผู้บริหารติดตามการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความก้าวหน้าและตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการอบรม รวมถึงจัดสรรทรัพยากรด้านเทคโนโลยีและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี (จิตตะ) ผู้บริหารประเมินการใช้และความเหมาะสมของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องร่วมกับครู พร้อมนำผลมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา (วิมังสา)

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านความเหมาะสม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้และการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา 2) ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า การนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่วนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.79	0.29	มากที่สุด	4.68	0.36	มากที่สุด	4.82	0.29	มากที่สุด
2. การนิเทศการศึกษา	4.79	0.31	มากที่สุด	4.71	0.34	มากที่สุด	4.83	0.29	มากที่สุด
3. การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา	4.75	0.34	มากที่สุด	4.69	0.36	มากที่สุด	4.80	0.30	มากที่สุด
รวม	**4.78**	**0.29**	**มากที่สุด**	**4.69**	**0.33**	**มากที่สุด**	**4.81**	**0.27**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.78) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81) สามารถจำแนกรายด้านได้ดังนี้

ด้านความเหมาะสม พบว่า การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า การนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่วนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการวางทิศทางของสถานศึกษาอย่างชัดเจน สามารถสื่อสารให้ครูและบุคลากรเข้าใจและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญพา พรหมณะ (2559) ที่พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ พร้อมติดตามและประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำผลไปพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ บุญโพธิ์ และสุรินทร์ ภูสิงห์ (2561) ที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารวางแผนแนวทางการนิเทศที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการนิเทศการสอนร่วมกันกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ครูปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสรเดช บุญประดิษฐ์ (2567) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดทรงธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการนิเทศการ

สอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิงอร บัวขจร (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารใส่ใจและพัฒนาบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน ทั้งการจัดสภาพแวดล้อม สนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมความร่วมมือภายในชั้นเรียน ทำให้ครูและนักเรียนรู้สึกว่าบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้จริง อีกทั้งยังเป็นเรื่องใกล้ตัวและเห็นผลได้ชัดเจน ทำให้รับรู้ถึงบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเริงฤทธิ์ คำหมู่ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

1.5 ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความรู้ด้านเทคโนโลยีและนำมาใช้ในการบริหาร ตลดทั้งส่งเสริมครูให้ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จัดอบรมพัฒนาทักษะ และส่งเสริมนวัตกรรมในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญพา พรหมณะ (2559) ที่พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งการใช้สื่อ แบบทดสอบ และเครื่องมือวัดผลที่เหมาะสม เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมรายงานความก้าวหน้าให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ (2560) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 แนวทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารควรมุ่งสร้างแรงจูงใจและใส่ใจการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ วางแผนหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สื่อสารชัดเจน ส่งเสริมความร่วมมือ สนับสนุนทรัพยากร เวลาและโอกาสในการพัฒนาครู ติดตามผลและนำผลประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการบูรณาการหลักธรรมเป็นการช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายด้วยกระบวนการที่ส่งผลให้การสร้างแรงบันดาลใจ วางแผน ติดตาม และการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นระบบมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งโรจน์ สุวรรณบุตร (2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการศึกษานโยบายและร่วมวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย วางแผนการใช้หลักสูตรและสนับสนุนให้ครูมีความรู้พัฒนาหลักสูตรและการสอนโดยจัดตั้งกลุ่ม PLC ประเมินหลักสูตรและการสอนอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาการสอนให้เหมาะสม กับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น

2.2 แนวทางการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการนิเทศ ชื่นชมและให้กำลังใจ ออกแบบเครื่องมืออย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมติดตามให้คำปรึกษาและสนับสนุนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมประเมิน วิเคราะห์ และสะท้อนผลการนิเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการบูรณาการหลักธรรมเป็นการช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายด้วยกระบวนการที่ส่งผลให้การสร้างแรงบันดาลใจ วางแผน ติดตาม และการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ วงษ์ประดิษฐ (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในด้านหลักสูตรและการสอน มีการวางแผน ส่งเสริมครู ประเมินและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องบริบท การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ทำให้การบริหารมีความมุ่งมั่น ใส่ใจ และพัฒนางานอย่างมีเหตุผล ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม

2.3 แนวทางการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างด้านเทคโนโลยี พร้อมยกย่องครูและนักเรียนที่ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนการทำงานโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จัดหาอุปกรณ์และทรัพยากรให้พร้อม เสริมทักษะผ่านการอบรม ติดตามการใช้เทคโนโลยีและประเมินผลร่วมกับครูเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการบูรณาการหลักธรรมเป็นการช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายด้วยกระบวนการที่ส่งผลให้การสร้างแรงบันดาลใจ วางแผน ติดตาม และการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยรุ่งโรจน์ สุวรรณบุตร (2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศติดตามการสอนและนำผลมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่าย มีการวางแผนเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ดำเนินการสนับสนุนการจัดกิจกรรม และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนและความพึงพอใจของคณะครู ตรวจสอบการจัดกิจกรรม และปรับปรุงพัฒนาข้อผิดพลาด

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีผลการประเมินรูปแบบตามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทการทำงานของสถานศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารอย่างเป็นระบบ หลักอิทธิบาท 4 ยังเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยเสริมแรงจูงใจภายใน ส่งเสริมการทำงานอย่างมีความเพียร มีการพิจารณาตรวจสอบอย่างรอบด้าน และมีการประเมินผลเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารงานทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเบญญาภา แหวนแก้ว (2567) ที่พบว่า การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ทั้ง 6 ด้าน 24 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของครรชิต ชัยกิจ (2564) ที่พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความต้องการจำเป็น และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพลินจิตร ชำนาญผา (2566) ที่พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนา

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยรวมทุกด้านพบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยอธิบายองค์ความรู้การวิจัย ได้ดังนี้

วงกลมชั้นนอกสุด คือ องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

วงกลมชั้นกลาง คือ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ (การสร้างแรงบันดาลใจ) วิริยะ (การขับเคลื่อนในการทำงาน) จิตตะ (การติดตามและส่งเสริม) และวิมังสา (การประเมินและพัฒนา)

วงกลมชั้นในสุด คือ เป้าประสงค์ของงานวิจัย คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 1) สร้างแรงบันดาลใจโดยการสร้างแรงจูงใจและใส่ใจต่อการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) ขับเคลื่อนการทำงานโดยการวางแผนหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สื่อสารชัดเจนและสร้างความร่วมมือทุกฝ่ายเพื่อพัฒนานักเรียน 3) ติดตามและส่งเสริมโดยการเยี่ยมชั้นเรียน ประชุมรายงานผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนทรัพยากร เวลา และโอกาสในการพัฒนาครู และ 4) ประเมินและพัฒนาโดยการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทสถานศึกษา

2. ด้านการนิเทศการศึกษา 1) สร้างแรงบันดาลใจโดยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการนิเทศ ชื่นชม ยกย่อง และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา 2) ขับเคลื่อนการทำงานโดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการนิเทศ ออกแบบเครื่องมืออย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาครู 3) ติดตามและส่งเสริมโดยการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ติดตามและสนับสนุนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง พร้อมเสริมสร้างความร่วมมือ และ 4) ประเมินและพัฒนาโดยการร่วมสรุป วิเคราะห์และสะท้อนผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา 1) สร้างแรงบันดาลใจโดยการเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและยก ย่องครูและนักเรียนที่ใช้เทคโนโลยีอย่าสร้างสรรค์ 2) ขับเคลื่อนการทำงานโดยการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง จัดหาอุปกรณ์ให้พร้อม พัฒนาทักษะครูและนักเรียนผ่านการอบรม 3) ติดตามและส่งเสริมโดยการติดตามการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินความก้าวหน้า ส่งเสริมการใช้สื่อและนวัตกรรม จัดสรรทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และ 4) ประเมินและพัฒนาโดยการประเมินผลร่วมกับครูอย่างเป็นระบบเพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนา สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามผลหลังการนิเทศอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดปฏิทินการติดตาม การสะท้อนผล และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเข้ารับการอบรมที่เน้นการนำเทคโนโลยีไปใช้จริงในการบริหารงาน เช่น ระบบสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดปฏิทินการประเมินผลการใช้ลักสูตรสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยใช้ข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการนิเทศ และความคิดเห็นของครู มาวิเคราะห์เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ตามหลักธรรมอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ บุญโพธิ์. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลฯ (DL-ICT) สพป.นครศรีธรรมราช เขต 3. (2568). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา. แหล่งที่มา http://www.nst3.go.th/?page_id=782 สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2568.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

เกตุสุดา กิ้งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ครรชิต ชัยกิจ. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชุติมา จันทร์ประเสริฐ และคณะ. (2564). รูปแบบความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารวิจยวิชาการ, 4(4), 145.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สรีวิยาสาสน์.

บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เบญญาภา แหวนแก้. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(5), 398.

พระมหาชินกฤต จิรว์โส (รูปสะอาด). (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตูม ตำบลบ้านจันทน์ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เพลินจิตร ชำนาญผา. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(6), 182.

รุ่งโรจน์ สุวรรณบุตร. (2567). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เริงฤทธิ์ คำหมู่. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมถวิล ศิลปคนธรรพ์. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สรเดช บุญประดิษฐ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดทรงธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารพุทธมัคค์, 9(1), 38-46.

สราวุฒิ ศักดิ์ดี. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิสิทธิ์ วงษ์ประดิษฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อิงอร บัวขจร. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.